

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

БАҲОСИ 2 СЎМ

ҚАДР

У киши қишлоғимиздан чиққан биринчи журналист эди. Узоқ урушдан қайтиб келгач, туман газетасида ишлаган. Камгап, камсукум, тўғрисиқ, шу боис кўп азоблар тортган, ҳалол, имонли киши эди. Тўсатдан вафот этди. Бировлар буни у кишининг урушда олган жароҳатлари билан, бировлар оиласидаги қандайдир нотўқисликлар билан боғлади. Кўнглимда ният туғилди: устоз ҳақида бир энциклопедия бўлса-да, мақола ёзсам. Руҳини шод қилсам... Ана шундай ҳаёлларда юрган кезларим уйимга у кишининг ўғли кириб келди.

— Отамни би-ир мактаб ёзсанг, жўра, — деди у. — Номини мактабга қўйдирмоқчимиз, нима сарф-харажати бўлса тайёрман.

У чўнтагимга қўл юборди.

— Кейин, — дедим. Аввал ёзай. Ёзолмадим. Қўлим бормади. Бу орада мактабга янги ном бериш масаласи муҳокама қилинибди. Иккинчи номзод — илғор тракторчининг номи қўйилган бўлибди.

— Нега бундай қилдингизлар? — деб сўрадим адабиёт муаллимидан. — Бу ҳурматга «устоз» журналист кўпроқ лойиқ эди-ку?

— Гапингиз тўғри, асли ниятимиз ҳам шундай эди. Лекин биз, муаллимлар ҳам икки яшиқ ароғу бир қўйнинг гўштидан қимматроқ тураимизи дейман-да.

Ж. ЖУМАЕВ
Самарқанд вилояти.

НИГОҲ

Абдул ҒАНИ ЖУМА ва
Муҳаммад АМИН
суратлари

КЕЙИНГИ СОНЛАРДА:

Юсуф ЗИЁД:

**ВАРРАКЛАР
МАЛИКАСИ**

Маҳмуд
АБУЛФАЙЗ:
**СУЮНЧИ ҲАМ
ҚИММАТЛАШДИ**

Низом КОМИЛ:
**УМИДАНИНГ
ТУГИЛГАН КУНИ**

НИКОҲ ВА ОИЛА

VIII аср бошларида, яъни ислом вужудга келиши билан никоҳ ва оила масалаларига доир қонун-қоидалар тартибга солинди. Оилада эрнинг роли оширилди. Бу билан хотиннинг оиладаги аҳамияти пасаймади. Балки, у муҳими — болалар таълим-тарбияси билан шуғулланадиган бўлди. Қуръони карим ва ҳадисларда оталик ҳуқуқи, оналик вазифаси, фарзандлик бурчи, эрлик ва хотинлик масъулиятлари аниқ белгилаб қўйилди. Айниқса, «Қуръон»нинг «Нисо» сурасида хотин қизларимизнинг жамиятда тутган ўрни, уларнинг ахлоқ-одоби, бурчи ва шаъни ҳамда шарият томонидан белгиланган мусулмон дунёсига хос бўлган ҳаёт тарзи шун-

дай аниқ кўрсатилганки, бу ғоя даврлар, эралар, жамиятлар алмашшига қарамай инсонийлик, ахлоқи учун янги-янги кашфиёт бўлиб келмоқда.

Етмиш йилдан ошиқ вақт мобайнида шўро давлати мусулмон мамлакати ҳисобланмиш ҳозирги Ўзбекистон ҳудудида яшовчи мўмин мусулмонларнинг никоҳ ва оила ишига аралашиб, уни остин-устун қилиб юборди, оилани ўз илдизидан буткул ажратиб, шўро оиласини таркиб топтирди.

Энг ёмони — ахлоқсизлик, фоҳиша-бозлик, зино, иккиюзламачилик каби иллатлар айб ҳисобланмай қолди. Никоҳсиз тузилган оилалар пайдо бўла бошлади. Улардан харом туғил-

ган болалар кўпайди. Ажралишлар сони ошди. Ҳаётимизга ўн фарзандли аёлдан-да кўпроқ ҳақ-ҳуқуққа эга бўлган «мать одиночка» — ёлғиз аёллар кириб келди.

Гувоҳ бўлганимиздек, коммунистик жамият бу ҳаром йўл билан узоққа боролмади. У ўзини ўзи лаҳадга кўмди. Янги давр бошланди. Мустамлака юртлар мустақил давлатларга айланди. Узлгимизга қайтишга имкон туғилди. Бу энди никоҳни-да четлаб ўтмаслиги керак.

Мастамлакачилик замонидан қолган баъзи бир анъаналарга бэрҳам бериш керак. Хусусан, давлат никоҳ ва оила ишларига ҳамон аралашмоқда. Бу йўлда миллион сўмлаб маблағлар совирилмоқда.

Мустақил Ўзбекистон бундай эскирган маросимларни шарқона қилиб,

қайтадан ташкил этса, айни муддао бўлур эди. Хўп, бунинг қандай кулайлик томонлари бор?

Биринчидан, никоҳни давлат органи — ЗАГС ҳисобга олмайди.

Иккинчидан, никоҳ фақат диний томондан масжидда қайд қилиниб, гувоҳнома берилса. Аёл ҳам, эр ҳам социал муҳофазга қилинмаса. Ҳозир эрлик аёлдан кўра эрсиз аёл яхшироқ, «хушчақчақроқ» яшаётгани сир эмас.

Пайғамбаримиз ўзларининг ҳадисларида шундай деган эканлар: «Никоҳ ила турмуш қуриб, кўпайинглар. Зеро, мен қиёмат куни бошқа умматлар олдида сизларнинг кўпчилигингиз билан фахрланаман».

Анвар ХИДИР,
Низомий-номидаги Тошкент
дорилмуаллимининг
ўқитувчиси.

Етти кун

ХАЙРЛИ ТАШАББУС

Янгийул туман ҳокими А. Юсупов янги лавозимдаги фаолиятини хайрли ишдан бошлади. Тумандаги «Янгийул» давлат кичик корхонаси у кишининг фармойиши билан вилоят болалар жамғармаси тасарруфига берилди. Энди корхона даромадининг маълум қисми жамғарма ҳисобига ўтказилиб туради.

САХИЙ ҲОКИМ

Ҳокимият ғазнасидан болалар уйига йигирма минг сўм тўхта қилди. 20-сон Хива болалар уйининг тагин йигирма нафар тарбияланувчиси спорт кийим-кечаклари олишди. Маҳаллий ҳокимиятнинг инъоми бу даргоҳда тарбияланаётган икки юз нафардан зме́д етимларга катта мадад бўлди. Болалар Хива шаҳар ҳокими, жумҳурият халқ номби Б. Нурматовга раҳматлар айтишмоқда.

ОЗГИНА ҚОЛДИ

Амударё туманидаги «Ленинизм» жамоа ҳўжалиги пудратчиси Турдубой Сарсенбоев аввал ўз устига, сўнг шу ҳўжалик бошқаруви раиси Собир Матёқубов устига бензин қўйиб: «Бу ишни йигитнинг марди қилади, ўлсам сенинг билан бирга ўламан», деб ўзига ҳам, раисга ҳам ўт қўйишга чоғланди. Кишиларнинг ҳўшёрлиги туфайли режа барбод бўлди, деб хабар беради муҳбиримиз Р. Ҳасан.

«МОВАРАУННАҲР МУСУЛМОНЛАРИ»

«Совет шарқи муслмонлари» мажалласи шу ном билан нашр этила бошлади. Мажалла жамоасининг нияти унинг мундарижасини янгилаб, номига мос этиш. Мажалланинг 20 минг нусхада чоп этилган биринчи сони, нархи 2 сўм 50 тийин бўлса-да, бир кун ичида сотилиб бўлди. Қўшимча яна 5 минг нусха босмадан чиқарилди — у ҳам қўлма-қўл бўлиб кетди.

ТОШКЕНТДА ҲУШИДАН КЕТДИ

Миршаблар қўршовида фильмни суратга олиш давом этар, четроқда эса 15 ёшлардаги бир қиз уввос солиб йнғларди. Қизча «ёнгинасидаги» сеvimли актёри билан бир мартагина юзма-юз бўлишга умид йўқлигидан шу куйга тушган экан. Уни машҳур ҳинд актёри Митхун Чакраборти билан таништиришганида, бундан таъсирланиб, ҳушидан кетиб йикилди.

Мўхлиса белоруслик бўлиб, сеvimли актёрини кўриш учун куйлагини сотиб, йўлкира қилиб келган экан.

**ҲОКИМНИНГ
САРТАРОШИ**

Уста Салим Насруллаевнинг дўкони шаҳарнинг Эски Анҳор қисмида, шундоқ катта марказий кўча ёқасида жойлашган. Мўъжазгина сартарошхона доимо миждозлар билан гавжум. Соч-соқол олдириш асли бир баҳона, кўпчилик бекор вақтини шу ерда ўтказиши, дам олади. Турли ҳангомалар дилни яйратади.

ташлаб кетиши. Олдинлари усталар шогирдига анжомлар олиб бериб, оқ фотиҳа ҳам тилашар, уларнинг ишида барака бўларди. Ҳозир бундай нарсалар йўқолиб борапти. Устозсиз ишлаётганлар кўпайди. Устозсиз шогирдининг устози шайтон бўлар, деган машойиҳлар. Бир воқеани айтсам. Шаҳримизда бир уста бор эди. Яқинда кўзлари кўр бўлиб вафот этди. У устозининг хотинига уйланган экан...

— Ота-буваларингиз ҳам шу касбдан тирикчилик қилишгани!

— Йўқ. Она томондан бувам Абдуманнон Бухоро муфтисининг ёрдамчиси бўлганлар. Ота қавмдан бувам Шарофбой шаҳарда мадраса қурдирган. Ҳозир бу мадраса таъмирланиб, талабалар таҳсил олишяпти.

— Қадимда ҳар бир ҳўкмдорнинг махсус сартароши бўлган. Сиз ҳозирги «қатталарнинг» хизматини қилгансиз!

— Катталаримиз уста сартарошларни аҳён-аҳёнда чақириб туришади. Мен бир пайтлари ҳозирги вилоят ҳўкмининг соч-соқолини олардим. Тўғри, унда у кўчма колонна бошлиғи эди.

Норқул ТИЛОВ
Қарши шаҳри

ЧАЕН ҚўРҚИТДИ

Қатор насрий асарлар муаллифи, моҳир таржимон Набижон Боқий ўн беш йилдирики, Тошкентда ижарада яшамоқда. У бир йил муқаддам Мўҳаммад Иброҳимбек қўрбоши тарихини муфассал ўрганиш учун Тожикистонга — лақайлар юртига хизмат сафарига (ўз ҳисобидан) жўнаб кетганди. Яқинда бир қоп ҳўжжат билан қайтиб келди. Йўқлаб бордик. Сўҳбатимиз қизиётганди. Тор хонада пала-партиш таҳланган китоблар орасидан чиққан... қўрқинчли чаён меҳмондорчилигининг белига тепди.

Мусофирнинг куни курсин, деб ёзади Р. Ҳасан.

(Кейинги сонлардан бирида Н. Боқий жаноблари билан муҳбиримизнинг сўҳбатини ўқийсиз).

— Уста ака, қимматчилик, тақчилик замонда қандай яшаяпсиз!

— Эл қатори. Ота-буваларимиз замон оғирлашганда ҳам нолишни ёмон кўрганлар, сабр-тоқат қилганлар. Дўконни ижарага олганмиз. Барча анжомларни ўзимиз сотиб оламиз. Миждозга бунча пул беринг, демаймиз, ҳиммати.

— Рўзгорингиз каттами!

— Уч ўғил, тўрт қизим бор. Ҳаммаси оилали бўлишган. Кичик ўғлим Солижон билан яшаймиз. Фарзандларимизни яхши тарбияладик, уларнинг топиш-тутишлари ҳам ёмон эмас.

— Невараларингиздан сартарош чиқишини истайсизми!

— Мен хоҳлаган билан улар истамаса бекор-да, — уста ака кулди.

— Ҳаётим давомида кўп шогирд тайёрладим. Баъзи бир шогирдларим чидамай

«ОТАМДАН ҚОЛГАН**ЯГОНА ЭСДАЛИК»**

Дмитрий Ан отаси Михаил ҳаёт билан видолашганда роппа-роса беш ёшли бола эди. Онасининг «ҳўқиллаган» овозини эшитиб, ҳали отасизлик азобларини тасаввур қила олмаса-да, гўдакларга хос нолиш қилгани рост.

Мана, у бугун катта йигит. Отасининг хотирасига атаб тузилган «Пахтакор — 79» жамоасининг ярим ҳимоячиси.

Назаримда, уни кўпчилик таниши шартдек. «Собиқ «Пахтакор»чининг ўғли майдонга тушса-ю, мўхлислар «Анави ким экан?» дея ҳайрон бўлишса, яхши бўлмас», — деган ўй билан Дима билан бироз сўҳбатлашишга қарор қилдим:

— Ешим ўн саккизда, — дейди у. — Туғилган жойим — Москва шаҳри. Ҳозир футбол ўйнаш билан бирга Тошкент Давлат жисмоний тарбия олийгоҳининг 1-курсиде ўқийман.

— Оилада неча кишисизлар!

— Онам ҳам, синглим ва мен — уччаламиз яшаймиз.

— Отангни эслайсанми! Ундан сенга нима эсдалик қолган!

— Эслайман. Бироқ, футбол ўйнаганини зўр-базўр хотирлайман. Унинг менга қолдирган ягона эсдалиги — футбол, албатта.

— Мана, «Пахтакор — 79» командаси сафиде тўрт учрашув ўтказдинг. Мўхлислар сенга қандай муомалада бўлишмоқда!

— Аҳён-аҳёнда «қаранглар анави Аннинг ўғли-ку» деган гапларни эшитиб қоламан. Косонсойда бўлган учрашувда умримда биринчи марта менга гул тақдим этишди.

— Уларга сен отангининг ўйинларини қайтара олсанми!

— Онам ҳам, синглим ҳам фақат шуни истайди. Майдонга тушган билдим, чемпион бўлиш ҳар бир футболчининг орзусига айланиб қолар экан. Отам ва унинг ўртоқлари қанчалик армонда кетганини энди-энди ҳис қилаялман.

— Жаҳон футбол юлдузларидан кимларга ҳавас қиласан!

— Юлдузим ҳам, жаҳоним ҳам — онам, отам!

Михаил Ан...

У «Пахтакор»га 1971 йилда қабул қилинган. Жамоага 3 йилдан ортиқ сардорлик қилди. Асосий рўйхатда жами 139 учрашув ўтказиб, рақиблар дарвозасини 30 марта ишғол этди. Қисқа вақт ичида спорт мутахассисларининг назарига тушиб, собиқ СССР ўсмирлари ҳамда Олимпия терма жамоалари сафидан жой олди. Оврүпа чемпионати учрашувларида маҳорат кўрсатди. 1974-1978 йилларда СССРнинг 33 моҳир футболчиси рўйхатига киритилди. Кейинчалик СССР биринчи терма жамоасига қабул қилинди. Начора, умри қисқа экан, 1979 йилнинг 11 августиде Михаилни ўлим ўз домига тортиди. Бироқ, унинг руҳи футбол майдонларида кезади.

Нормурод МУСОМОВ
(Суратчи муаллиф).

Суратда: Д. Ан.
(Кейинги сонда марҳум футболчимиз ОЛИМ АШУРОВНИНГ ўғли АЛИШЕР билан танишасиз.)

«ДАРДИНИ МЕНГА БЕРГИН»

Уқийман, эшитаман: фарзандидан кечганлар; фарзандини «Болалар уйи»га топширганлар; фарзандлари тирик ва соғлом, аммо ўзлари «Қариялар уйи»даги падар ва волидалар.

Тарихни варақлайман. Оталар билан фарзандлар ўртасидаги муносабат, бурч, бурчнинг адо этилиши ҳақида ўйлайман. Ҳар сафар амин бўламанки, оталаримиз фарзандлар учун ҳар қандай бало-қазога қалқон бўлиша олган.

... Уғли Ҳумоюннинг оғир бетоблигидан қийналган Бобур уни олиб келишларини буюрди. Табибларнинг қарашлари фойда бермаётганини кўрган Бобур ўғли учун ўз жонини қурбон қилишга аҳд қилади. Ҳали 49 ёшга тўлмаган, шуҳрати дунёга

кетган, халқ орасида «Ғозий», яъни «Енгилмас» деган юксак унвон олган, тожида дунёнинг энг қимматбахо «Кўҳи Нур» олмоси ярақлаб турган шох, Бобур ўз жонини қурбон қилишга аҳд қилади. Негаки, Ҳумоюн мирзонинг аҳволи дақиқа сайин ёмонлашаётган эди. Бу ҳақда Бобурнинг қизи Гулбаданбегим шундай ёзади: «Саройнинг неча уламои-киромлари подшо ҳазратларини бу қароридан қайтишга ундадилар. Лекин отам кўнмадилар. Негаки, бир оқилу донолар бунинг ўрнига мўл-кўл олтин-кумуш садақа этишни таклиф қилдилар. Беклардан бири дунёда энг қимматбахо гавҳар — Кўҳи Нурни тасаддуқ этишни маслаҳат берди. Бироқ шавкатли отам рози бўлмадилар. «Дунёда

ўғлимга тенг келадиган гавҳар бор-му?» Шундай деб сўзларида қаттиқ туриб олдилар. Кўнгиллари ул ҳазратни олий қурбонликка ундар эди. Йиғлаб, кўз ёши тўкаётган сарой ходимлари орасидан ўтиб, Муҳаммад Ҳумоюн ётган хонага кирдилар. Акам тўшақда оғир иситмада куйиб, қолдан тойиб ётарди. Отам унинг бошига бориб, қўлларини дуога очдилар. Сўнг вазмин қадам ташлаб, унинг атрофидан уч қарра айландилар. Такрор-такрор дедиларки: «Е, Оллоҳи карим, унинг дардини менга бергин!.. Унга келган бало менга урсин!..» Сўнг ҳазратнинг йиғи аралаш шу сўзларни эшитилди: «Берган садакам қабул бўлди!.. Ниятимга етдим!.. муродимга етишдим!.. Оллоҳи карим тила-

гимни қабул айлади!..» Фалакнинг ишини қаранг-ки, шу тариқа Ҳумоюн соғая, Бобур эса бетоблана бошлайди ва икки ой ўтгач вафот қилади. Фарзандининг ҳаёти йўлида ўз жонини қурбонлик қилган ота! Нақадар жасорат! Ҳа, ҳар бир ота шу йўлни тутиши мумкинми? Билмадим... Ҳозирги кунга солиштиришга уринаман. Кўксимда оғриқ пайдо бўлади...

«Болалар уйи», «Қариялар уйи» кўрқинчли тарзда ортиб бормоқда. Нима қилмоқ керак? Тарих дейдики: «Оила тарбиясини тикламоқ, аждодлар тарбия усулларини кенг қўлламоқ нажотли. Йигитларни мард, қизларни ибодли қилиб тарбияламоқ зарур».

Иззат БЕҒАШЕВ,
Навоий вилояти, Нурота
тумани 45-ўрта мактабнинг
тарих ўқитувчиси

7. ДУШМАНЛИҒ ҚИЛСАНГ, ОҚИБАТИДАН ПУШАЙМОН БЎЛМА

Эй тентак ўғил, неки офат етса, Аллоҳдин сира гина-қудурат этма. Динга, имонга пўтур етказадиган уч офат бордир. Алардан бири — беамал олим.

Қуйида ҳикоя қилинувчи ривоятдаги воқеа асло бошингга тушмасин. Иншооллоҳ!

Ривоят:
Одамларнинг мушкулини эътиборли ва оқил маслаҳатлари билан осон қилувчи фақиҳнинг ўғли бўлиб, бу гумроҳ фарзанд отасининг ҳурмати-иззати орқасидан машҳур мадрасаларда таълим олибди. Маккаи мукаррамани ҳам этиш бахтига муяссар бўлибди. Охир-оқибат ўз юртига қайтиб, шаҳри азимдаги эл оғзига тушган, илмга ташна кишилар доим шу ерда билим олмаққа ишқибоз бўлган мадрасага мударрис этиб тайинланибди.

Шул мадрасада камсўз, билими пухта олим бўлиб, камтарлиги ва ҳалимлиги туфайли анчайин эътибордан четда экан. Янги мударриснинг илк диққати ана шу олимда бўлибди. Унинг босган ҳар бир изини зимдан кузатишга изн берибди. Чунки у «индамас, камсуқумдан кўрк», деган нақлга қаттиқ амал қиларкан.

Бунга бошқа бир сабаб ҳам асос бўлибди.

Мадрасада уламолари билан машварат ўтказган шайх-ул раиснинг барча саволларига фақат ўша йигит тўла ва асосли жавоблар қайтарибди. Унинг ҳурматини қозонибди. У шогирдига шундай тилак билдирибди: «Меҳнатинг, машаққатинг орқасидан энди роҳатга етишибсан. Аллоҳ-таоло қаноатли бандаларига берадиган энг қимматбахо гавҳарга эга бўлдинг. Энди ани йўқотсанг, ўзлигимни йўқотдим, дея бер».

Орадан бир неча кун ўтказиб, «хожи олим» нонушта қилиш, бир пивёла чой устида суҳбат қуриш, шу баҳона шайх-ул раис айтган гавҳарнинг қаерда сақланишини билиш мақсадида дўстининг ҳужрасига нозеъмат билан ташриф буюрибди. Гап орасида ҳийла билан унинг асирини билиб олишга кўп уринибди. Аммо ўйлаган режаси саробга айланиб, хуноби юз чандон ошиб, изига қайтишга мажбур бўлибди. Бу амални у ўзига садоқатли бўлган толиблар кумагида рўёбга чиқаришга уриниб кўрибди.

Бирор ҳийла ишлатиб, ниятига эришмаса, бошқа чора йўқлигини англабди.

Одина кунги, кўпчилик толиблар масжидларга кетган вақтларида, ёлғиз ўша олимнинг қолганини кўрибди. Уйлаган ўйини амалга ошириш учун энг кулай шароит келганидан хурсанд бўлибди.

Ҳамма қайтганда толибларни йиғиб дебди:

— Мадрасамиз учун, ўз шаънимиз учун нолойиқ иш ўтди.

Мадраса аҳли ажабланиб:

— Не гап бўлди!— деб сўрабдилар.

— Бугун тонгда отам зарур ҳарид учун кўп миқдорда пул берган эдилар.

— Ҳеч кимни ҳижолатга қўймайлик. Яхшиси тинтув ўтказайлик,— дебди толиблардан бири.

Бу фикр кўпчиликка маъқул бўлибди.

Мударрис бу шароитда ҳам ҳеч нарсга эриша олмабди. Охири бу ишга қози аралашибди.

Кўнгилда сира кири йўқ йигит гу-

— Қандай гавҳар!

— Наҳот ўтган ҳафта шайх-ул раис жаноблари айтган сирдан бизни воқиф деб ўйламайсан?

Олим йигит яна ҳайратланибди:

— Ажаб, қайси гап экан?

Мударрис қозига юзланибди:

— Тақсир, бу киши ҳужраларида қимматбахо гавҳар тош сақлайдилар. Аларнинг ўзлиги ўша тошда.

Олим йигит мийғида қулиб қўйибди:

— Эй ошна, гап бу ёқда демайсанми? Нима қиласан ўғирланмаган пулинг билан қозининг бошини қотириб. Гавҳар тошнинг қандайлигини ва қаерда сақланганини шайх-ул раис ҳазратлари биладилар...

Мударрис йигит қозининг ҳузурдан юзи шуват бўлиб чиқибди ва шайх-ул раис жанобларининг ҳузурига борибди:

— Ҳазрат, сизга кўнгил қўйган, сиз унга кўнгил қўйган шогирдингиз менинг пулларимни ўйирлабди.

— Гапингиз исботландими?

— Ҳа, ҳузурингизга тўғри қозининг ҳузуридан келялман.

— Мақсад не? Нимага келишдинглар?

— Шогирдингиз пуллар топилгунча, камомадига гавҳар тошни бермоққа рози бўлди.

Шайх-ул раис ниҳоятда ажабланибди:

— Уз меҳнати ва билими билан ночор кун кечираётган йигитда гавҳар тош не қилсин!?

— Ахир ўзингиз бир неча кун илгари шу ҳақда гапирдингиз-ку?!

Шайх-ул раис ўзини базўр босишга ҳаракат қилибди:

— Азиз фарзандим, отангнинг ҳурмати ва эътиборини ўзингнинг тўқим сифат фикрларинг билан бўлғам.

Мударрис тушунмабди:

— Ахир...

— Йўқ,— дебди шайх-ул раис,— фикримни бўлиб, гапни чалғитма! Уша машваратда мен йигитнинг қалбиди, иродаси ва иқтидориде сақланаётган гавҳар тош ҳусусида сўзлаган эдим... Сен эса бу нарсга жиддий қарабсан. Ажаб... Агар дину муслимга фақат бойлик тўллаб, ўзгаларга зўғум қилиш учун хизмат қилаётган бўлсанг, айб ўзингда.

Охир-оқибат мударрислик вазифасига олим йигит тайинланибди. Илму маърифатни амалда сақламасанг, унда мусулмонларга сендан не наф!

Нашрга тайёрловчи
Музаффар МИРЗО
(Давоми. Боши ўтган сонларда)

Абу Лайс ас-САМАРҚАНДИЙ

ТАНБЕҲ

Намоздан қайтиб, пулни қўйган еримни қарасам, йўқ,— мударрис шундай деб, тоқчадаги хумга ишора қилибди.

Толиблар орасида рўй берган ҳижолатликнинг баёни барчага маълум. Тийрақроқ бир йигит:

— Барчамиз намозда бўлсак... Ким қилган бўлиши мумкин?

— Камсуқум олимимиз бетоблиги сабаб шу ерда қолган эдилар,— дебди мударрис.

монли саволларга тўғри ва тасдиқли жавоблари билан қозининг ҳам эътиборини қозонибди.

Шунда мударрис:

— Майли, қилган ўғирлиги учун жазосини яратган эгам берсин. Уғирлаган камомаднинг эвазига ҳужрасида сақланаётган гавҳарини берсин. Агар пулни бошқа биров ўғирлаган бўлса, ани ўзига қайтариб бергум.

Олим йигит ажабланибди.

АЛ-ҒОФИЛИН

Ўзингизни синаб кўринг

Е ЕҚАСИЗ,
Е ЕҚМАЙСИЗ

1. Қайтадан туғилиш ва ҳаётингизни бошқатдан бошлашни истармидингиз? (Ҳа — 4 балл, йўқ — 16).

2. Севган машғулоти борми? (Ҳа — 18 балл, йўқ — 5).

3. Агар ишингиз юришмаса, «бу ҳаммининг бошида бор», деб ўзингизни овути оласизми? (Ҳа — 6 балл, йўқ — 12).

4. Кимдир сизга ҳасад қилаётганини билсангиз, хурсанд бўлармидингиз? (Ҳа — 16 балл, йўқ — 2).

5. Кимдир сизни хунук ва зерикарли одам деб ҳисобласа, сизга алам қиларми? (Ҳа — 3 балл, йўқ — 12).

6. Сизни қийнаган кўнгилхираликлар танишларингизнинг ҳам бошига тушса, қониқиш ҳосил қиласизми? (Ҳа — 18 балл, йўқ — 5).

7. Кимдир бирор ишни сиздан яхшироқ қилса, бундан азобланасизми? (Ҳа — 2 балл, йўқ — 16).

8. Сизга лотореядан ёки пул заёмларидан тез-тез катта ютуқлар чиқиб турадими? (Ҳа — 4 балл, йўқ — 12).

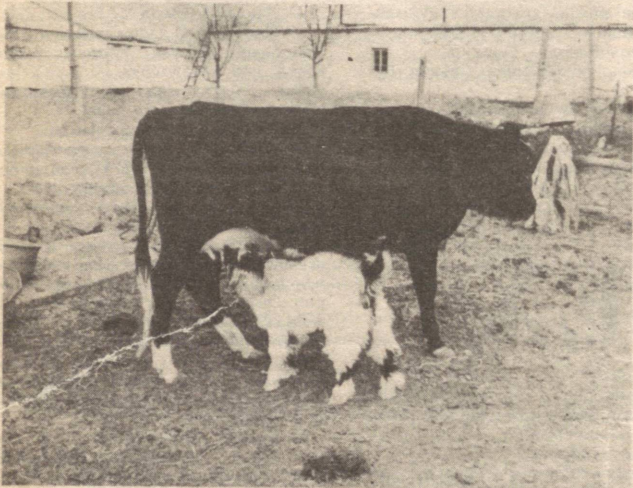
9. Сизнинг танишларингиз ёки қариндошларингиз қимматбаҳо буюмлар олса, юрагингиз ҳапқириб кетарми? (Ҳа — 1 балл, йўқ — 12).

10. Кўпчилик олдида гапиришни ҳуш кўрасизми? (Ҳа — 16 балл, йўқ — 3).

Энди балларни ҳисобланг:
120 баллдан юқори. Сиз ўзингиздан беҳад розисиз. Аммо ўйлаб кўринг, балки ўзингизга танқидий муносабатда бўлмаётгандирсиз! Бу ҳақда дўстларингиз ёки қариндошларингиздан биллиб олишга ҳаракат қилинг. 60 дан 120 баллгача. Ўзингиздан анча розисиз. Бироқ сизни ўзига ниҳоятда ишонган одамлар тоифасига юритиш қийин.

60 баллдан паст. Сиз ўзингизга ёқмайсиз. Ўзингизни қўлга олинг. Атрофга боқинг, мушоҳада қилинг ва кўп нарса қўлингиздан келишига астойдил ишонинг.

Х. АЛИМОВ
тайёрлади

БУЗОҚНИНГ ҲАҚИГА ХИЕНАТ

Суратчи: Х. МАМАТҚУЛОВ

Хат

ГАЗЕТИНГА
ЕЗИЛМАЙМАН

«Оила ва жамият»нинг 13-сонида суратлар чиройли чиқибди, аммо ҳажми жуда катта. Жойни тежанглар. «Ноибларнинг маоши» мени қизиқтирмайди. Камбағалларнинг маошини ёзинглар.

Т. Тўлаганованинг суҳбати — яхши, бироқ қисқа. «Кавласанглар» яна кўп қизиқ гаплар чиқарди бу аёлдан. «Эрларнинг худбинлиги» таржима мақолами? Ургулдим, овропалик руҳиятшуносларингдан. «Даканглар жанги». Ҳайвон уруштириш Кўрўнда таъқиқланган-ку?

«Пошшонинг жазмани» ёшларни бузади. Яна шундай ма-

қола берсанг, газетингга ёзилмайман, муҳаррир ўғлим!

(Имзосиз хатдан)

1 МАЙДА

Раҳматлик рафиқам Муҳибохон 1 Майда 50 ёшга тўлар эди. 1986 йил бевақт вафот этди. Уч ўғил, уч қизни вояга етказиб, уларнинг ҳузурини кўролмай, мени қон йиғлатиб кетди. Хонадонимиз файсиз бўлиб қолди, аммо уйдаги ҳар бир нарса уни эслатади. Орзуларимиз кўп эди. Мана олти йилдирки, рафиқам туғилган кун — 1 Майни қабристонда ўтказаман. Дуолар ўқийман. Уни асрай олмаганим учун ўкинаман.

Менинг Муҳибам, болаларимнинг онаси бу йил 50 га тўлар эди. Ҳаммамиз уни қувониб-қувониб табриклар эдик.

Болта ЭРГАШЕВ
Бўхоро шаҳри

СЕНДАН ХУШБЎЙ
АНҚИБ ТУРСИН

Бир она қизига васият қилиб айтган экан: «Эринг шод пайтида ғамгин бўлиб қовоғингни солма, эринг хафа пайтида ўзингни хурсанд қилиб кўрсатма.

Сенда ҳеч қандай ножўя ва ёмон деб билинган нарсалар кўринмасин, сендан доимо энг яхши хушбўйлик анқиб турсин. Эринг сирини фош этма, йўқса унинг назаридан қоласан. Сен доимо сув, ё, уна ва сурма билан бўлгин, сув эса энг яхши хушбўй нарсалардан саналади».

Бир она қизига айтган экан: «Бадан-терларингни тез-тез артиб тургин, эрингга бўйсин, сувни кўпроқ ишлат, сув билан ўзингдаги ёмон ҳидларни ҳайда».

Бошқа бир аёл қизига насиҳат қилиб айтди: «Пардангни тушириб юр, эрингни иззат қил, жанжал ва хархашадан ўзингни сақла, сув билан ўзингни покиза қилиб юр».

Бошқа бир аёл деган: «Эринг сўзини иккита қилма, бу билан ҳафсаласини пир қиласан: унга ҳадеб хархаша қилаверма, ўзингдан эрни совутасан. У билан муносабатда бўлганда ҳар қачон ҳам самимий ва садоқатли бўл, ҳар доим сув билан ўзингни тозалаб юр».

Чиндан ҳам аслида омади гап шундай. Агар ўз хусини ўйлайдиган одам юз-башарини тозалаб, баданини ювиб турса, ундай киши чиндан ҳам терисини ҳар хил бўёқ-безаклар билан зийнатласа арзийди: шундай қилса ундай баданлар ярқираган чироқларда кўзга мақбул бўлиб кўринади. Аммо баданни гўзал қилиб кўрсатадиган нарсалар терини муттасил оқартиришдир, бу эса терига атир гули ёғини суртиш ва ишқаш билан бўлади, борди-ю баданда табиий ё тасодифий сариқлик бор бўлса, бунда яна яхши...

Кейин тишларни тозалаб туриш керак-бўлади, аёллар кўз-қовоқларини тоза тутиб, кўзларига сурма сурса, зарурат бўлиб қолганда сочларини бўяса, ювиб-тараб, учларини қирқиб турса, баъзиларини юлиб, тирноқларини олиб, атрофини текислаб турса, айни муддао бўлади.

«Жавоҳирнома»дан.

Дераза

«ХОНДО» ҲАМ МИНАМИЗ

Қозоғистонлик қардошлар Урусиядан чиқаётган енгил машиналарнинг кўпайишини кутиб ўтирмасдан, ўзлариникини ишлаб чиқаришга киришдилар. Уст-Каменогорскда пайдо бўлаётган бу ажойиб заводнинг тепсида Япониянинг оламга машҳур машинасозлари туришибди. 1994 йилда ишга тушажак заводнинг илк маҳсулоти «Хондо» деб аталади. Омон бўлсак, «Лада»сига қўшиб, «Хондо» синиям минамиз.

ПРЕЗИДЕНТИНГ АЕЛИ
ҲАЙРОН

«Ҳозир ҳеч кимга осон эмас», дейди Раиса Горбачева «НГ» муҳбирига. У эри М. Горбачев истеъфога чиққач, қилинаётган сарф-ҳаражатларни кўриб, лол қолганлигини тан олди. Раиса хонимнинг айтишича, Горбачев оиласи ҳам биргина озик-овқатнинг ўзига ҳар ойда камида тўрт минг сўм сарфлайди. «Энди қандай кун кўрашимиз?» — деди у.

ФЕРМЕР ҲАРБИЙГА
ЧАҚИРЯПТИ

Омслик фермер А. Зуев вилоят рўзномаси орқали ёшларга муро-

жаат қилиб, кимки унинг ўғли ўрнига ҳарбийга борса, икки йил мобайнида минг сўмдан ойма-ой хизмат ҳақи тўлаб туришини айтди. Вилоятдаги ҳарбийлар ташаббусга ҳалигача фикр билдиришгани йўқ.

БЕЛОРУС ФОЖИАСИ

Бу мамлакатда Чернобил атом электро станциясининг портлаши билан боғлиқ махфий ҳужжатлар очилди. Йил бошида саратонга (рак) чалинган 1700 бемор (шулардан 55 нафари болалар) ҳисобда турган бўлса, шу кеча-кундузда уларнинг сафига яна 299 киши (52 нафари болалар) қўшилган. Чернобил фалокатига чалинган 20 йил мобайнида Белорусда саратонга чалинган бола учрамаган.

БОБОНИНГ «БОЙЛИГИ»

Днепропетровслик 22 ёшли бир шаввоз ўзининг кекса бобосини тиш дўхтирига етаклаб келди ва унинг оғзидаги тилла қопламаларини сугуртирди. Невара қопламаларни сотиб, уйланмоқчи экан.

Иззатталаблик — инсоннинг қон-қонига сингиб кетган иллат. Бу иллат қадимда қай йўсинда мақтовга ёки лаънатга лойиқ топилганини билмадим-у, лекин ҳозирги кунларда унинг ҳурмат-эътибори баланд. Улкан қизил империянинг етмиш йиллик тутқуни бўлган она тилимиз ва имломиз озодликка чиққандан сўнг андишасиз бир ҳолат юзга қалқиб чиқдики, буни ўз вақтида баҳоламоқ керак.

Мен нимани айтмоқчиман? Гап шундаки, жойларни — кўчалар, мактаб, муассаса, корхона ва ташкилотлар, билим масканлари ва ҳоказоларни номлашда ўзбилармонлик, худбинлик, халқнинг, миллатнинг раъйига қарши иш тутиш ҳоллари рўй бермоқда. Бу ерда қизиқ бир манзарани кўришингиз мумкин: тириклар — яъни фарзандлар, қариндош-уруғлар марҳум отасининг, оғайнисининг номини сотиб

нолайиқ одам бўлсачи?! Истаисизми-йўқми, эллигинчи, олтинчи, боринги, етмишинчи йилларда аксарият улуг империяга, мустамлакачиларга содиқлигини намойиш этган калтафаҳм, сотқин кайфиятдаги кишилар мансаб курсиларида ўтирганларидан кўз юмиб бўлмайди. Маҳаллий халққа қайишмайдиган, «юқори»нинг топшириғини бажариш учун ҳар қандай қабихликдан, адолатсизликдан ҳам тоймайдиган қанчалаб амалдорлар ўтганини элимиз яхши билади. Бундай раҳбарлар наинки диёнатсиз, миллатимизнинг манфаатидан юз ўтирган ишратпараст, худбин кимсалар ҳам эдилар. Бундан юз ўгириб бўладими, ахир!

Шошилмай иш тутган маъқулмикан дейман. Чунки вақт, ҳақиқат ҳар бир нарсага ўз баҳосини беради. Қолаверса, халқ кимнинг ким эканлигини одил баҳолайди. Марҳум отангизнинг номини тошларга ўйиб ёзганингиз

яхши. Лекин иш юритишда мен юқорида айтган ҳоллар ўз ифодасини топмоқда. Жойларни номлашда хуфёна, найранг билан иш юритмасдан, таклифни очиқ, кўпчиликнинг ўртасига ташлаш керак. Табиийки, кўпдан кўп ва охир-оқибат ягона одилона фикр чиқади.

...Термиз шаҳридаги аҳоли гавжум яшайдиган марказий кўчаларнинг бири — Н. Цуранов деган марҳумнинг номи билан юритилади. Табиийки, сиз Н. Цурановнинг ким эканлигини билмайсиз. Сурхондарёда ҳам бу кишини муайян гуруҳдан бошқа ҳеч ким билмайди. Н. Цуранов — «байналмилалчи» жангчи... Афғон тупроғида қон тўкишда иштирок этган собиқ шўро фуқароларидан бири. Мен бу ерда кўчанинг «афғончи» жангчи номи билан аталиши тўғри ёки нотўғрилиги ҳақида ҳулоса чиқаришдан аввал бу ҳақда шошилмай ўйлаб кўриш кераклигини айтмоқчи эдим. Чунки ҳозир кўп жой-

Суратчи: В. ТУРАЕВ

«КЎЧАМИЗГА ОТАМНИНГ НОМИНИ ҚЎЙСАК...»

яна бир баҳя обрў-шухрат «ишлаб» олишга тушдилар. Маълумки, отаси катта ёки кичик амалдор бўлиб ўтганларнинг фарзандлари ҳам аксарият ҳолларда мансаб, лавозим курсларида ўтиришибди. Ана шундай фарзандларнинг муайян бир қисми, арвоҳлар ортдан шараф топтоқчи бўлган меросхўр болалар марҳум оталарининг номларини «абадийлаштириш» учун уялмай-нетмай ижроқўлларга турли хил йўллар билан таклифлар киритмоқдалар. Таассуфки, (минг бор уятки!) бу таклифларнинг аксарияти амалда ўз ижросини ҳам топмоқда: Тўғри, агар у ёки бу жойга қўйилган ном эгаси (марҳум) муносиб яшаб ўтган бўлса-ку, ҳечқиси йўқ. Аммо у (марҳум) шундай улуглашга

билан, кўчалар четига катта ёзувлар рақам қилдирганингиз билан, мактаблар пештоқига улкан портретини остирганингиз билан қалбаларга ўйиб ёзилмаган бўлса — бариси бекор.

Кўнгилни оздирадиган нарса шуки, номи «абадийлаштирилган» кишиларнинг аксарияти амалдор бўлиб ўтган. Улар ҳақида халқ орасида яхши гаплардан кўра, норизо гаплар кўп юради.

Чамаси, биз ҳозир жойларни номлашда қордан кутулиб ёмғирга тутилганга ўхшаймиз. Етмиш йил мобайнида кўчаларимиз борми, маърифий масканларимиз борми, деярли барчасини босқинчилар номи билан аташди (атадик). Елкамизга офтоб тегиши билан уларни алмаштиришга киришдик. Бу —

ларда «афғончи» жангчилар номини абадийлаштириш ҳақида астойдил ишлар қилинаёттир. Юракда оғриқ уйғотадиган яна бир нарса шуки, афғонда ҳалок бўлган баъзи шахид аскарларимизнинг ота-оналари, қариндош-уруғлари ҳам тегишли идоралар эшигини қоқиб, фарзандлари ёки қариндошларининг номини бирон ерга қўйишни таклиф қилиб юришибди. Масаланинг энг нозик томони шундаки, бу «ташвиш» билан эрта-кеч югуриб юрган жабрдийдаларнинг ишини тўғри десангиз ҳам қийналасиз, нотўғри десангиз ҳам. Тўғри, афғонда ҳалок бўлган йигитларимизнинг қисмати бизни мудом қийнайди. Улар бегона бир тупроққа ўзлари бостириб борганлари йўқ.

Уларни мустамлакачилар олиб боришди. Улар буюк хатонинг қурбонларидир. Лекин буюк хатолардан сабоқ олмақ, елкамиздан босган ситам, алам юкини сабрлик билан енгмоқ ҳам бурчимиздир. Бироқ... ситамнинг ортидан, йўқотишнинг ортидан доврўқ «ишлаб» олишга сайёҳаракат қилмоқ хусусан туркий халқнинг шаъни учун уят ҳам гуноҳдир.

Айтилаётган гаплардан келиб чиққан ҳолда масаланинг яна бир нозик жиҳатига эътибор бериш керак. Биз шоша-пиша номларни ўзгарттиришга киришдик. Орадан беш йил ўтар, ўн, йигирма йил ўтар, ўшанда яна хатомизни тузатишга киришишимизга тўғри келмасмикин! Ҳар қалай, жойларни у ёки бу кишининг номи билан аташга муносиб ном йўқлиги учун шундай қилмаялмиз-ку!

— Яқинда бир фарзанд

ижроқўмга бориб масъул қишга ҳам таклиф, ҳам илтимос билан мурожаат қилибди: «Ака, раҳматли отамиз эл-юрт учун кўп иш қилиб кетган. Қўчамизга отамизнинг номини қўйсак... қандай бўларкин!..» Масаланинг қандай ечим топгани ўз йўлига, лекин марҳум отасини «бозорга солган» ўғилнинг, шу йўсинда абадиятга дахлдор бўлмоқни истаган меросхўрнинг феъл-атвори тарозига солиб кўришга, мулоҳаза юритишга лойиқдир.

Келинг, биродарлар, бирозгина шошилмайлик, тирикларга ҳам, марҳумларга ҳам асл баҳони халқ беради. Оламдан ўтганларни ҳам тинч қўйлик-да, обрў топишнинг бундай шармандали йўлидан ўзимизни минбаъд тийлик.

Маъмуд АБУЛҒАЙЗ,
Сурхондарё вилояти

ЭЪЛОНЛАР ТЕКИНГА ЧОП ЭТИЛМОҚДА

40 ёшда

Ешим қирқда. Саккиз фарзандим бор. Каттаси уйланиш арафасида. Кичини боғча ёшида. Касбим колхозчи. Мол-дунём етарли. Уй-жойим ҳам. Аёлим вафот этган. Узим Тошкент вилоятининг Коммунистик туманидаги ҳўжаликлардан бирда яшайман. Узимга меҳрибон ёр, болаларимга ардоқли она

бўладиган аёлни бошимга кўтариб юраман. «ОИЛА-24»

31 ёшда

Ешим 31 да, бўйим 170 см. Ўзбекман, маълумотим ўрта. Хотиним билан ажрашганимиз. Жисмонан соғломман. Зарарли одатим йўқ. Спорт билан шугулланаман. Касбим радио ва телевизор созловчи. Ҳозирда онам ва укаларим билан тураман. 25—30

ёшлардаги бўйи 160 смдан кам бўлмаган, оила ишларига қизиқувчан, меҳрибон ва сadoқатли, фарзанди бўлса ҳам майли, жувон билан оила қурмоқчиман. Кишлоқ аёллари билан танишиш ниятидман. Узаро маслаҳатлашган ҳолда кўчиб ўтишга ҳам розиман. Аниқ адреси билан суратини юборганларга жавоб қайтараман. Танишиш ниятида бўлганлар ушбу адресга хат ёзишлари мумкин. 743613. Қорақалпоғистон. Эллиққалъа тумани, «Оржоникидзе» номили совхоз, 16-жамоа, 3-бўлими, Қаландар Раҳматуллаев.

Табиблар диққатига!

Тўрт болам бор. Эрим оддий ишчи. Ешим 32 да. Узим фабрикада ишлайман. Ўтган йилнинг охирида қаттиқ шамоллаб, оғир дардга чалиндим. Касалхонада даволандим, аммо буткул тuzалиб кетолмадим. Сурункали йўталга чалиндим. Бронхит деб ташхис қўйишди. Кимёвий дориларнинг таъсири бўлмапти. Табиб дорилар, шифобахш гиеҳлардан ёрдам берган ватандошимни умримнинг охиригача дуо қилиб ўтаман. Сарф-хара-

жатларини тўлайман. М. Рўзиева. Ғузор тумани.

Беморнинг тўлиқ адреси тахририятда. У кишига ёрдам берган табиблар ишини текин реклама қиламиз.

Учрашувга чорлайди

Тошкентлик Маъмуржон Абдураizzoқов 1982 йилда Тошкент тўқимачилик институтини битирган курсдошларини ҳамда уларга тахсил берган ўқитувчиларини 1992 йил 9 май куни «Тошкент» меҳмонхонаси ёнида уюштирилган учрашувга таклиф этади.

Қадим Шош тупроғи кўплаб кучли zilzilаларнинг гувоҳи бўлган. Бизга аниқ маълумотлар орқали етиб келгани 1868 йил апрел ойида рўй берган табиий офатдир. «Шаҳардаги деярли барча иморатлар

зарар кўрди, кўплари йиқилди, одамларни босиб қолди. Эллик киши ўлди. Зилзила 15 дақиқа давом этди». Бу — рус олими Северцев маълумотларидан.

Чархи кажрафторни кўрингки, ордан юз йилга етар-етмас вақт ўтиб, айни апрел ойида Тошкент яна дахшатли zilзила гирдобиди қолди.

«26 апрел, маҳаллий вақт билан соат 5дан 23 дақиқа ўтганда Тошкент шаҳрида етти ярим балл куч билан zilзила бўлди. Дастлабки маълумотларга кўра, Тошкентда анчагина уй-жой бинолари, асосан эски бинолар вайрон бўлди. Бир қанча касалхона, мактаб, давлат ва жамоат муассасалари бузилди, иккита фабрика жиддий шикастланди.

Тўрт киши ўлганлиги рўйхатга олинди ва 150 га яқин жароҳатланган киши касалхоналарга ётқизилди». (ТАСС).

Бу хабар рўзномаларда 27 апрел куни хабар қилинди. Зилзила рўй берган куни эса дастлаб ҳеч қандай маълумот бўлмаган. Фақат ордан уч-тўрт соат ўтиб, Москвада Тошкентдаги zilзила тўғрисида ахборот берилгач, Тошкентда бу ахборот таржима қилиб(!), эшиттирилади.

26 апрел куни вайрон бўлган шаҳарга янги сайланган Бош котиб (КПССнинг 1966 йилнинг март-апрелида бўлиб ўтган XXIII съездида бу лавозим қайта тикланган) Л. И. Брежнев ва Министрлар Советининг раиси А. М. Косигинлар учиб келишади. Уларни Шароф Рашидов таклиф этганди. Дарвоқе, биринчи котибининг ўзи zilзилани қандай кутиб олган?

«Шароф Рашидов [Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби]:

Ер қимирлаганда уйқудан турган эдим. Шаҳар чеккасида шафақ кўринганга ўхшади. Ҳозирча бу нарса аниқлангани йўқ — кўринган нарса юқори волтли электр симларининг бир-бирига тегиб кетиши натижасида ҳосил бўлган нарсами ёки ёруғлик ердаги ҳодиса билан боғлиқми. Марказий Комитет уйига кўнғироқ қилдим. Бу ердан электрик жавоб қайтарди: «Бино бутун. Лекин олтинчи қаватда уёқдан-буёққа роса тебратди». Мен шаҳарга жўнадим. Вайронларнинг сон-саногига етиб бўлмади. Шаҳар бўйлаб санитар машиналари ғизиллаб ўтиб турар, кимдир бошини сочиқ билан боғлаб, тиббиёт пунктига югурарди. Бахтимизга, кейин маълум бўлишича, қурбонлар оз экан. Саккиз киши ҳалок бўлди. Ярадор бўлганлар мингдан ортиқ. Дастлабки соатлардаёқ офат қанчалик экани маълум эди. Шаҳарни айланиб чиққач, Москвага телефон қилдим» («Комсомолская правда», 1966 йил, 18 май).

Зилзиладан кейинги уч ой тошкентликлар учун энг қийин кунлар бўлди. Шу вақт мобайнида шусиз ҳам ҳолдан тойган Тошкентда 500 мартадан ортик(!) ер қимирлади. Баъзи кунлари ер ости силкинишларининг сони 20 гагача етганлиги қайд этилган.

5 май куни Тошкентда қаттиқ довул туриб, омонат девор, томларни, одамлар эндигина кўникаётган чодирларни қулатиб кетди. 21 май куни эса Тошкентда камдан-кам кузатиладиган ҳодиса — Қуёш тутилиши рўй берди... Буларнинг ҳаммасига дош бериш осон эмасди. Аҳоли орасида турли миш-мишлар кўпайди, руҳий хасталиклар, юрак касалликларига дучор бўлганларининг сони кескин ошди.

Биноларнинг деярли эллик фоизи яроқсиз ҳолга келган пойтахтда одамларга бошпана топиб бериш масаласи кўндаланг турарди. Иссиқ кунлар ҳам ортда қолиб, рутубатли куз ойи яқинлашмоқда, чодирларда эса ортиқ яшаб бўлмасди.

Тезда бошпанасиз оилаларни Ўзбекистоннинг бошқа вилоятлари ва қардош жумҳуриятларга кўчириш ҳукумат комиссияси тузилди. Комиссия олиб борган ишлар натижасида вилоятларга 8 минг, жумҳуриятларга 6 минг дан ортиқ оила кўчирилди.

1966 йилнинг охирилари ва 1967 йилнинг бошларига келиб Тошкентда ҳаёт аста-секин изга туша бошлади. Кино, концерт заллари, театрлар одамлар билан тўлди. Москва, Ленинград, қардош жумҳуриятлардан келган қурувчилар битказган янги, замонавий уйлар қад кўтарди. Азамат қурувчиларнинг ўзлари эса... кетишга унчалик шошилишмасди. Содда одамлар, иссиқ иқлим, анвойи ноз-неъматлар... Кимнинг ҳам кетгиси келарди дейсиз?

Пойтахтда Сергели, Ц—1, Ц—2, В—26, К—24 каби «байналмилал» даҳалар урчиб кетди. Туб аҳоли эса аста-секин сурилиб, четга чиқиб кета бошлади.

Тошкент zilzilасининг кучи ва ҳалок бўлганлар сони ҳақида. Зилзиланинг дастлабки кунлари 4 киши ҳалок бўлди дея эълон қилинганди. Кейинчалик бу рақам 8 киши деб белгиланди, ҳатто ҳужжатларга киритилди. («Тошкент» қомуси). Лекин бу ўринда фақат 26 апрел zilzilаси билан чекланмаслик лозим. 9 дан 10 майга ўтар кечаси ва 24 май куни бўлган ер қимирлашларининг кучи аввалгисидан кам бўлмаган ва ўлган, жароҳатланган, бошпанасиз қолганларнинг сони, минг афсуски, кўпайган.

«Ернинг уч марта қаттиқ силкинишидан беш киши хароба остида ҳалок бўлди, уч кишини ток урди, юрак касалидан олти киши ўлди» [А. Салуцкий «Вечерняя Москва», 1966 йил, июн]. Бу — ҳақиқатга анча яқинроқ факт.

ТОШКЕНТ

ЗИЛЗИЛАСИ:

АФСОНА ВА ҲАҚИҚАТ

Мақолаимиз бошида келтирилган ТАСС ахборотида zilзила кучи етти ярим балл деб эълон қилинганди. Зилзилашунос олимларнинг қайта-қайта текширувларидан сўнг Тошкентнинг маркази 9 балли зонага киритилди ва рўй берган zilзила кучи 9 балл бўлганлиги қайд этилди. Шунга кўра, пойтахтда 8-9 қаватли уйларнинг қурилиши номақбул деб топилганди. Тошкент марказида ҳозирги кунда қурилаётган биноларнинг аксарияти 9-10, ҳатто ундан ҳам баянд қаватли иморатлар. Тошкентнинг кучли zilзилалар ўчоғида жойлашгани ва ҳар 15-20 йилда (1966 йилдан сўнгги энг кучли — 1980 йил Назарбек zilzilасини эсланг) уларнинг такрорланиши турши эҳтимоли борлигини ҳисобга олсак, нечоғлик ўйламасдан иш юритаётганимиз аён бўлади.

Кейинги йилларда собиқ Иттифоқнинг баъзи нуқталарида кучли zilзилалар содир бўлганидан хабардорсиз. Арманистон, Гуржистон, Ўзганда zilзила минглаб одамларнинг ёстигини қуритди, гўзал кент, қишлоқларни вайрон қилди. Эътибор берсангиз, бу офатларнинг деярли ҳаммаси одамлар ўртасида турли низо-лар чиққан, қон тўкилган юртларда

рўй берган... Зеро, меҳр-оқибат, аҳлилик кўтарилган юрт аҳли худонинг иноятидан умидвор бўлишга ҳақлими?

Қуръони қаримнинг Мадинада нозил бўлган «Залзала» сурасида шундай дейлади: «Вақти ер қаттиқ силкиниб, zilзила бўлса. Ва ер ўз ичидаги ўликлар, қонлар ва кўмилган нарсаларни отиб чиқарса. Ва инсон (бўлаётган ҳодисалардан ажабланиб) ерга нима бўлди деса. Уша кунда ер ўз хабарини айтади. Сенинг раббинг унга ваҳий юборганини (айтади). Уша кунда (қиёматда) одамлар гуруҳ-гуруҳ бўлиб бу дунёда қилган амалларини (самарасини) кўриш учун жойларидан кўзголадилар. Ким бу дунёда зарра мисқол оғирлигида яхшилик қилса ҳам (мукофотини) кўради. Кимки бу дунёда зарра мисқол оғирлигида ёмонлик қилса ҳам (жазосини) кўради».

Тангри бизни шу — сўнги zilзилادا омонлигимизни таъмин этсин. Тошкентда ҳалок бўлганларнинг руҳи шод, қабрлари обод бўлсин.

Азиз АБДУВАЛИ,
«Оила ва жамият»нинг махсус мухбири

СОАТ КАПГИРИ ОФАТ ЮЗ БЕРГАН
ДАҚИҚАЛАРИНИ КЎРСАТИБ ТУРИБДИ.

ФРАНГ императори Наполеон III (Наполеон Бонапартнинг жияни) дунёдаги энг гўзал аёл — графиня Тебскаяга севиб уйланди.

Наполеон ва унинг қайлигида бойлик, ҳокимият, ўзаро муҳаббат — тўла-тўқис ҳаёт кечириш учун зарур нарсаларнинг бари бор эди. Муқаддас никоҳ гулхани ҳам ҳеч қачон бунчалик ёрқин ёнмаганди.

Афсуски, бу олов кўп ўтмай липиллаб, сўна бошлади. Наполеон Евгенияни малика даражасига кўтариб, ардоқлаши мумкин эди, аммо ҳеч бир нарса — на муҳаббат кучи, на салтанат кудрати унинг эрига бўлган инжиқликларини тўхтата олмади.

Рашк ўтида ёниб, шубҳа-гумонларда адо бўлаётган Евгения Наполеоннинг бир лаҳза ҳам ёлғиз қолишига изн бермас, эри давлат ишлари билан бандлигига қарамай, хонасига бостириб кирарди.

ларда эшитмиш бой берилган имкониятлар ҳавосидан тўйиб-тўйиб нафас оларди».

Қачонлардир жаҳаннам шайтонлари томонидан муҳаббатни поймол қилиш учун кашф қилинган неки макр-ҳийла бўлса, хатосиз нишонга тегадигани гумон, куткилашдир. Бу усул илоннинг чақишидек заҳарлайди, нобуд қилади.

ГРАФ Лев Толстойнинг рафиқаси буни жуда кеч тушуниб етди. Улими олдидан қизларига: «Отангизнинг ўлимига мен сабабчи бўлдим», дея эътироф этган эди. Қизлари унга ҳеч нима деб жавоб қайтаришолмади. Чунки икковлари ҳам оналари ҳақиқатни айтётганини билардилар.

Дунёда нимаки гуноҳ бўлса, бари — ҳаттоки қотилликкача — қилганини тан олган Толстой Исо таълимотига бутунлай бўйсунмишга уринарди. У ўзига қўрашли барча ерларни ғарибларга ҳада қилиб, фақирона ҳаёт

Дейл КОРНЕГИ

ТУРМУШИНГИЗ

ХАЗОН БЎЛМАСИН

Наполеон — Франгистон императори, кўша-кўша ҳашаматли саройларнинг соҳиби бир зум ҳоли қолиб фикрласа бўладиган жой тополмай қолди.

Хўп, бу билан Евгения нимага эришди?

Рейнхардтнинг «Наполеон ва Евгения. Бир салтанатнинг фоживий комедияси» китобидан парча келтирамиз: «Наполеон кўпича ҳуфия эшикдан ўзининг энг яқин дўсти ҳамроҳлигида чиқиб кетадиган одат чиқарди. У келишилган жойда кутиб турган хонимнинг ҳузурига йўл олар ёки никоҳ шаҳар бўйлаб шунчаки сайр қилиб, императорлар фақат эртак-

кечиришга ўтди: далада ишлар, ўтин чопар, пичан йиғар, ўзига оёқ кийим тикар, хонасини супурар, ёғоч товоқда тановул қилар, душманларини севишга ҳаракат қиларди.

Рафиқаси шуҳрат ва шарафга жуда ўч, Толстой эса бу ўткинчи нарсаларга ҳеч бир аҳамият бермасди. Толстой ноширларга асарларини ҳеч бир қалам ҳақисиз чоп этиш ҳуқуқини бераётгани учун рафиқаси асабини эгавлаб, жанжал чиқарарди. У Толстойнинг китоблари эвазига жарақ-жарақ пул олишни хоҳлар эди.

Менга уларнинг ҳаётидаги бир воқеа инсоният тарихидаги энг таъсирли сахна бўлиб туолади. Боя таъкидлаганимдек, улар турмушқурганларида жуда бахтиёр эдилар. Аммо Толстой ярим аср ўтгандан сўнг хотинининг машмашаларига зўрга чидаётганди. Оқшомлари ёши ўтиб, ғам-андух адои тамом қилган, қалб тафтига зор рафиқаси унинг олдидан тиз чўкиб, кундалигидаги эллик йил олдинги ҳар бир сатри муҳаббат билан йўғрилган бағишловларини овоз чиқариб ўқиб беришни илтимос қиларди. У ўша масрур, бетакрор кунлар ҳақида ўқиганида, икковлари юм-юм йиғлашарди.

Толстой саксон икки ёшга кирганда, оилавий ҳаёт машмашаларини ортиқ кўтаролмаслигини сезиб, 1910 йил октябрнинг изғирин тунларидан бирида совуқлик ва қоронгулик сари йўл олди, тўғирроғи рафиқасидан қочишга мажбур бўлди.

Толстой ўн бир кундан кейин мўжазгина темир йўл бекатларидан бирида ҳаёт билан видолашди. У ўлими олдидан хотинини яқинига йўлатмасликларини илтимос қилган.

АВРААМ Линкольн (Американинг биринчи президенти) ҳаётидаги буюк фожиа ҳам никоҳ бўлган. Едда тутинг — унинг ўлдирилиши эмас, никоҳи. Линкольн йигирма уч йил давомида ҳар куни, шериги — юрист Гериндон тасвирлагандек, «турмуш нотинчлигининг ачиқ мевалари»дан тотиб келди. «Оилавий нотинчлик». Бу жуда беозор айтилган ибора. Деярлик

Бош муҳаррир:
Қулман ОЧИЛ

ТАХРИР
ҲАЙЪАТИ:
Жуманазар
БЕКНАЗАР
Дадаҳон
ЕҚУБОВ
Муҳаббат
ИБОДОВА
Абдуҳошим
ИРИСБОЙ
(бош муҳаррир
ўринбосари)
Тўлқин ҲАЙИТ
(масъул котиб)

ЖАМОАТЧИЛИК
КЕНГАШИ:

Қувондик
БЕРДИЕРОВ
Мейли
ЙУЛДОШЕВ
Рўзимат
САФОЕВ
Абсалом
УСАНОВ
Баҳодир
ЭШОНҲОНОВ
Урол
ЎЗБЕК

Тахририят
келган хатларга
ёзма жавоб
қайтармайди.
Шунингдек,
фўқаролар
билан
ташкilotлар
ўртасида
воситачилик
ҳам қилмайди.

Газетамиз
ҳомийлари —
Ғалларол
туманидаги
«Ғалларол»,
Муборак
туманидаги
Хитой давлат
хўжалиги,
Намангандаги
«Тўқимачи»
маданячи
саройи.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029,
Тошкент — 29
Намоёншар
хизмати,
1-бино.
Телефон:
39—43—95
Обуна
индекс 64654
Буюртма 42

Ўзбекистон
Республикаси
«ШАРҚ»
нашриёт —
матбаачилик
концерни
Тошкент шаҳри

Суратчи: В. ТУРАЕВ

ИКРОМЖОН БҶРОНОВ:

ЭСИМНИ

ТАНИГАНИМДАН БУЁН ХИРГОЙИ ҚИЛАМАН

Икромжон ака билан телефонда Ўзбекистон радиоаси биноси олдида учрашишга келишиб, йўлга тушдим. Манзилимга яқинлашаётганимда соатимга қарадим: уч дақиқа кам ўн. Тўрт-беш дақиқа кечиксам керак, деб ўйладим ва бирдан... Икромжон Бўроновнинг бир пайтлар зобит бўлгани, ўзимнинг ҳарбийдаги хизматим, «темир» тартиб ёдимга тушди. Қадимини тезлатдим. Эшикка яқинлашганимда хиёбондаги соат занг урди. Ичкарига кирсам, шартлашилган жойда суҳбатдошим турибди. Ҳар ҳолда, ҳарбий-да.

— Икромжон ака, охириги пайтларда ойна жаҳонда кўринмай қолдингиз, ҳарбийда ишлар кўпайиб кетди-ми?

— Гапингизда жон, менинг «кўринмай» қолишимда сабаб бор. 1980 йили Ички Ишлар вазирлиги ҳузурда ҳорижий фуқаролар учун Олий ҳарбий курс очилди. Унда малака ошириш бўлим бошлигининг сиёсий ишлар бўйича ўринбосари этиб тайинландим. Ҳарбий ишни тушунасиз деб ўйлайман. Бу ерда санъат билан шуғулланишга имконият ҳам, шароит ҳам кам эди. Шундай бўлса-да мен раҳбарлик қилган даста 1984 йилгача ишлаб турди. Уша йили шу курс махсус тарғиботининг катта инспектори этиб тайинланганим. Шу боис санъат билан жиддий шуғулланишга вақтим қолмади, ҳисоб, 1989 йили ҳарбийда ишлаганимга 25 йил тўлди. Биласиз, ҳарбий киши бу иш муддати билан заҳирага чиқади.

— Увонингиз ҳам бордир!
— Подполковник.
— Қанча нафақа тайинлашди!
— Ҳозирги пул билан 1050 сўм.
— Сиз раҳбарлик қилган ўша ҳарбий дастанинг номи нима эди!
— Дастамизнинг номи жуда узун, «СССР Ички қўшинлари бошқармасининг халқ ансамбли» деб аталарди. Ҳозир у тарқаб кетган. Биласизми, унинг бошқа дасталардан фарқи

шунда эдики, у ҳар бир ҳарбий чақириқда ўзгариб турарди. Икки йил муддатини тугатганлар уйига кетар, янги чақирилганлар қабул қилинарди. Бу ҳол мени тинмай ижод қилишга, ишлашга мажбур қиларди.

— Қўл остингизда ҳарбий хизматни ўтаб кетган ёшлардан таниқли санъаткорлар ҳам чиқдим!

— Эҳ-ҳе бундай йигитлар жуда кўп. Масалан, Ўзбекистон халқ артисти Абдуҳошим Исмоилов, Ўзбекистон халқ ҳофизи Ҳасан Ражабий, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар ака-ука Ваҳобовлар, Тоҳир Ражабий, бастакор Қаҳрамон Қомилов ва яна бир қанча қўшиқчилар, ҳатто, актёрлар ҳам бор. Масалан, Исмаилов Эргашев. Ҳаммаси бўлиб 400 дан ортиқ аскар-санъаткор мен билан бирга хизмат қилган.

— Узингиз ҳарбийга қандай келиб қолгансиз?

— Ҳарбийдаги фаолиятим оддий аскарликдан бошланган. Жалолобод вилояти, Сузоқ тумани, Ленин номи жамоа ҳўжалигидан 1963 йилда ҳарбийга чақирилганман. Қўмиссариятдан Тошкентга йўллашди. Бу ерда генерал Сирожиддинов буйруғи билан юқорида номи тилга олинган дастанни туздик. Уша пайтлар кўпгина ҳарбий қисмлар, давлат ва жамоа ҳўжаликларидан концерт кўярдик. 1966 йили хизмат муддатим тугади. Сўнг фалакнинг гардиши билан шу дастага раҳ-

бар бўлиб қолдим. Айни пайтда Тош ДДнинг тарих факультетини ҳам тугатдим.

— Икромжон ака, ҳали айтдингиз, «Махсус тарғиботининг катта инспектори» бўлиб ишлагансиз. Бу тарғиботнинг асосида марксизм-ленинизм ғоялари ётгани сир эмас. Ҳозир бу ғоялар қашатқич танқид остида. Умрингизнинг шундай зарарли ишларга бағишланганидан ачинмайсизми?

— Йўқ, афсусланмайман. Мафқурани ҳар ким ҳар хил тушунади. Марксизмни ҳеч ким инкор қила олмайди. Унинг ўз борица бизга етиб келмаганидан шу ҳолга тушдик. Ҳозир ҳам кўпгина керакли жиҳатларини олса бўлади.

— Болалигингизда ҳарбий соҳада ишлайман деб ҳеч ўйлаганмисиз?

— Асло. Ҳатто ҳарбий ансамлда қолиб кетганимда ҳам ўйламагандим. Шунинг учун 1974 йилгача зобитлик унвонини олмай юрдим. Лекин имкониятим бисёр эди. Барибир кетаман, деб юрардим.

— Ҳарбийнинг санъат билан уйғун жойи борми!

— Одамлар жамиятнинг қайси бир жаҳасида ишлаган санъат уларнинг маънавий, руҳий эҳтиёжини қондириб келади. «Санъатсиз ҳаёт ваҳшийликдир» деб бежиз айтишмаган. Уруш пайтини олинг. «Ой бориб омон қайтинг» деб жангга кузатишган, «Хуш келибсиз!» деб қўшиқлар билан кутиб олишган.

— Икромжон ака, эшитишимча, сизни Ҳайдар Яҳё шеърларини кўйлаганингиз учун ойна жаҳонга чиқармай қўйишганмисиз!

— Бу гаплар асоссиз. Ойна жаҳонга ҳар ойда таклиф қилишади. Масалан, сиз келмасингиздан бир соат аввал «Мумтоз куйлардан» деб номланган кўрсатувда бир жуфт қўшиқ айтишни таклиф қилишди. Рад этдим. Бундай гаплар пайдо бўлибди, демак, энди чиқишим керак. Илгари ойна жаҳондагиларнинг таклифларини доим рад этганимнинг сабаби — ҳарбий иш билан бўлиб янги қўшиқлар ижод қилмаган эдим. Эски қўшиқлар билан ҳадеб чиқаверишга виждоним йўл қўймади.

— Ҳозир қаерда ишляпсиз!
— Ҳарбий заҳирага чиқиб, Юнус Ражабий номи мақом ансамблига ишга келганман.

— Янги қўшиқлар ҳам ижод қилгандирсиз!

— Ундан ошиб қолди.
— Қачондан бери қўшиқ айтасиз!
— Эсимни таниганимдан бери хиргойи қиламан.
— Сиз илк таниган қўшиқчи ким!

— Ортиқхўжа Имомхўжаев, ажойиб санъаткор. Маъмуржон Узоқовнинг ашулаларини ҳам севиб тинглардим.

— Қайси мусиқа асбобини яхши кўрасиз!

— Наянинг ноласини.

— Чолғу асбобларидан нималарни чалишни биласиз!

— Рубоб, тор, дуторни чала оламан.

— Энг яхши кўрган қўшигингиз!

— Оналарга бағишланган ҳамма қўшиқларимни севиб куйлайман. Улардан бири — «Энг азиз инсон». Унга куйни ҳам ўзим басталаганман. Оналарга алоҳида эътиборимнинг сабаби бор. 1943 йили дадамиз фронтга кетганча қайтиб келмадилар. Онамининг қўлида икки ўғил, икки қиз тарбияланди. Онажонимиз бизни дея 35 ёшларидан умрларининг баҳорини, завқини бизга бағишладилар. Худо хоҳласа, бу йил волидамизнинг 85 ёшларини нишонлаймиз.

— Умрлари яна-да зиёда бўлсин. «Сен баҳорни соғинмадингми!» қўшигининг қандай дунёга келгани ҳақида гапириб берсангиз.

— Ҳаётда ажойиб воқеалар бўларкан. Кимдир яратар экан, кимдир...

Ҳарбийдаги дастамизда Акмал Исоқов номи қашқадарёлик йигит бор эди. У менга иккита ашуласи борлигини ва уларни мен айтишимни таклиф қилди. Бу икки қўшиқнинг бири мени элга танилишимда сезиларли ҳиссасини қўшган. У — Абдулла Орипов сўзи билан «Сен баҳорни соғинмадингми?» қўшиғи. Шундай йигит, бастакорлар борлигидан хурсанд бўлиб юраман.

— Ҳозир Акмалдан хабар борми!

— Ҳа, ҳозир Яккабоғда оилавий даста тузган. Келиб туради.

— Қандай унвонингиз бор!

— Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати.

— Рафиқангиз, фарзандларингиз ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз!

— Рафиқам ўқитувчи. Тўрт ўғлим ва бир қизим бор.

— Уғилларингиз орасида ҳарбий соҳа бўйича ота изидан юрганлари бордир!

— Ҳа, каттаси зобит. Унаштириб қўйганмиз. Насиб этса, бу йил келинлик бўлаемиз. Иккинчи ўғлим ҳам Олий ҳарбий ўқув юртида курсант.

— Бу дунёдан...

— Рози ва бахтиёрман.

Ҳ. САЙДОВ

«Оила ва жамият»нинг махсус муҳбири

ТАНЛАНГ: 200 ГР. АРОҚМИ Ё!..

Ҳа, шу кеча кундузда Сизда ана шундай имконият бор, чунки эртага кеч бўлиши аниқ. Танланг: сиз учун 200 грамм ароқ афзалми ёки «Оила ва жамият»ни ярим йил мазага ўқиш? Чунки иккаласининг ҳам нархи бир хил: 39 сўм! Газетамизни қимматлашди деманг, ароқ баҳосининг олдида ҳолва.

Хуллас, бозор иқтисодиётида яшаётган муҳтарам мухлис, танланг. Оилангизнинг тинчлигини, рўзгорингизнинг кут-баракаси-ю фарзандларингиз камолини ўйласангиз, чиқарамак ҳулдасангиз бизга маълум. Яна ўзингиз биласиз. Бизнинг ишимиз Сизга бор гапни эслатиб қўйиш. «Оила ва жамият»га эски нархда обуна (10 сўм 56 тийин) бўлганларга 1 июлдан газета юбориш тўхтатилди. Улар ҳам йилнинг иккинчи ярмига янги баҳо-да обуна бўлмоқлари лозим.

«Оила ва жамият»нинг обуна баҳоси ярим йилга — 39 сўм.
Уч ойга — 19 сўм 50 тийин.
Обуна индекси: 64654.